

**Universitatea “Emanuel” Oradea
Facultatea de Teologie Baptistă**

O Teologie a cărții Amos

**Secția: Pastorală
Disciplina: Teologia Vechiului Testament
Profesor: Silviu Tatu
Student: Muntean Sorin**

An universitar: 2000-2001

CUPRINS

1. Amos și profeții contemporani
2. Contextul istoric al cărții
3. Trăsături literare
4. Teme majore în Amos
5. Implicații teologice

1. Amos și profeții contemporani

Un flux de activitate profetică a fost inaugurată divin în secolul al VIII-lea, în mod principal pentru a preveni Împărăția de Nord de distrugerea iminentă în cazul nepocăinței.¹ Profeții care au activat în această perioadă au fost Amos și Osea în Nord și Isaia și Mica în Iuda. Scrierilor lor sunt similare în mărime (mai puțin Isaia) și conținut, majoritatea oracolelor găsite în ele fiind oracole de judecată și care accentuează teme similare: apostazie religioasă, idolatrie, injustiție socială.²

Amos este recunoscut ca fiind primul (cronologic) din profeții *clasici*, sau *târzii*, adică cei de la Isaia la Maleahi, cei patru profeți ai sec.VIII amintiți anterior fiind numiți uneori clasici în sensul strict al cuvântului,³ Harrelson considerându-l pe Amos chiar fondatorul mișcării profetice în Israel.⁴ Perioada profețiilor sale se încadrează undeva între anii 760-750 î.H., locul ales fiind Împărăția din Nord (Samaria), aceasta fiind și destinatară principală a oracolelor sale, deși fără îndoială că cuvintele sale s-au referit la toată națiunea (inclusiv Iuda).

Cartea este cea de-a 6-a din secțiunea profeților (Biblia Hebraică) și a treia din profeții minori (a doua în LXX). Pasajul cel mai contestat, care se presupune a nu fi aparținut lui Amos, este cel din încheiere (9:11-15), dar au mai fost exprimate îndoieli cu privire la imnuri (4:13; 5:8-9; 9:5-6), la oracolele din 1:9-10, 11-12 și 2:4-5 care se pare că nu au aceeași formă precum și la diferite alte pasaje, studiile recente mergând până acolo încât jumătate sau chiar mai mult din conținut este atribuit lucrărilor ulterioare.⁵ Dincolo de aceste pasaje însă, mesajul lui Amos a fost în general acceptat ca venind de la profet și în forma prezentă a fost fără îndoială parte a primei ediții a Bibliei Hebraice compilate de comunitatea evreiască între 560-540 î.H.⁶ În tradiția ulterioară, Amos este citat pentru prima dată în Tobit 2:6 (textul din Amos 8:10).⁷

2. Contextul istoric al cărții

¹ **Kaiser**, Walter C., *Toward on Old Testament Theology*, p.192; Într-adevăr, se pare că Ieroboam II nu a realizat că sfârșitul lui Israel era așa de aproape. Profetul Iona a declarat harul lui Dumnezeu în extindere supraviețuirii lui Israel (cf. 2Rg. 14:25), dar Amos anunță căderea sa precum și a altor națiuni. (cf. **Van Gemeren**, Willem, *Interpreting the Prophetic Word*, p.129).

² **Ward**, James M., *Thus Says the Lord, the Messge of the Prophets*, p.201; Amos și Osea se completează una pe alta în sensul că Amos accentuează actele sociale și relațiile-particular injustiția socială- în timp ce Osea accentuează sursa interioară a comportamentului (p.213).

³ **Wolff**, Hans Walter, *Prophecy from the Eight Through the Fifth Century*, pp.14-15;

⁴ **Harrelson**, Walter, *Interpreting the Old Testament*, p.339

⁵ **Gottwald**, Norman K., *The Hebrew Bible*, p.355; vezi și

⁶ **Freedom**, Noel David (ed.), *Anchor Bible Dictionary*, vol.I, pp.210-211

După cum se prezintă în 7:14, Amos era un păstor și un cultivator al unei specii de arbori. Kapelrud consideră însă că el era de fapt responsabil peste o mare parte din turmele de animale de la templul din Ierusalim, deținând astfel o funcție cultică destul de importantă și nefiind doar un simplu țăran.⁸

Tot din caracterizarea lui vedem că el nu se considera un profet, această afirmație fiind și ea destul de controversată. Indiferent dacă aceasta se referă doar la un timp trecut sau la faptul că el nu avea nici o legătură cu ordinul profeților care activau în acea perioadă și care își câștigau existența în acest mod, cert este că Amos a profețit în urma unei remarcabile chemări din partea lui Dumnezeu care a vorbit (3:8) și nu fiindcă așa a dorit el.

Amos a fost totuși un profet, dar diferit de ceilalți profeți care au activat până la el, vechea ordine a lui Moise, Samuel, Natan, Ilie sau Elisei lăsând locul uneia noi. Deși Amos a avut viziuni, este evident că forma primitivă a extazului care era distinctivă la profeții timpurii lipsește la Amos. Spre deosebire de Samuel care avea cunoștință, de Ilie sau Elisei care erau puternici în semne, profeții din linia inaugurată de Amos erau puternici în gânduri și cuvinte (vezi Ioan Botezătorul, Ioan 10:41). Mai mult decât atât, Amos nu a uns nici un rege (cum au făcut-o Samuel, Ahia sau Elisei) și nici nu primea vreo remunerație în urma activității de profet.⁹

Profeția lui are o mare valoare, fiind o sursă principală de informații în legătură cu condițiile interne din Regatul de Nord în timpul domniei lui Ieroboam II.¹⁰ La acea oră, Israelul era puterea dominantă în regiune, atât din punct de vedere politic (vezi 2Rg. 14:25), cât și economic și cultural. Deși unii comentatori susțin că societatea era în declin, dovezilor arheologice au scos la iveală mărturiile unui mod de viață luxos. În același timp dominau însă și practicile păgâne, Amos adresându-se unei scene degenerate politic, moral și religios.

Scopul principal al mesajului a fost acela de a preveni națiunea de iminenta distrugere asiriană, deși nu există nici o referire specifică la Asiria. Practic invazia a început de-abia în 734, mesajul lui Amos venind într-o perioadă de relativă pace și prosperitate pentru a deschide

⁷ cf. cu **Kaiser**, Otto, *Introduction to the Old Testament, A presentation of its Results and Problems*, p.216

⁸ **Kapelrud**, Arvid S., *Central ideas in Amos*, p.6; Părerile asupra poziției sociale a lui Amos sunt împărțite, unii cercetători considerându-l în continuare un simplu păstor; nici una din interpretări nu are însă evidență solidă.

⁹ Cf. cu **Cripps**, Richard S., *A Critical and Exegetical Comentary on the Book of Amos*, pp.13-20. Vezi și **Eichrodt**, Walther, *Theology of the Old Testament*, p.341; **Flanders**, Henry J., jr., **Crapps**, Robert W. & **Smith**, David A., *People of the Covenant*, p.307

¹⁰ **Harrison**, R. K., *Introduction to the Old Testament*, p.886

orizontul ascultătorilor săi astfel încât să poată vedea starea reală în care se găseau și vulnerabilitatea lui Israel în acel context.¹¹

3. Trăsături literare

Majoritatea comentatorilor au împărțit cartea în trei secțiuni principale:¹²

1:1-2:16 oracole de război împotriva națiunilor;

3:1-6:14 inculparea lui Israel;

7:1-9:15 viziuni privind judecata lui Dumnezeu.

Cinci tipuri de material compun cartea:¹³ oracole rostite de Amos, relatarea viziunilor (la pers.I), narațiunea privind opoziția de la Betel (pers.III), imnuri și titlul. Deși Wolff trasează redacțională a teologiei cărții de-a lungul a cinci stadii:¹⁴ cuvintele proprii ale lui Amos, completări ale unei școli de succesori, completări din timpul lui Iosia, o redactare deuteronomistă și o adiție escatologică postexilică, marea parte a materialului din această carte vine din scurta lucrare a lui Amos în Israel, structura retorică a oracolelor sau folosirea repetată a aceluiași caracteristici stilistice argumentând pentru unitatea mesajului.

Stilul folosit de Amos este divers, autorul folosind numeroase tehnici compoziționale: formulele introductive de tipul *Astfel vorbește Domnul* (în scopul furnizării unei strânse identificări a oracolelor sale cu autoritatea lui Yahweh: 1:3-2:16)), modele climactice (un număr de oracole care merg crescând spre un final unde esența mesajului său este accentuată dramatic: 1:3-2:16; 3:3-8; 7:1-8:3;), lamentație chiasmă (5:1-17), formulele progresive numerice de tipul $n, n+1$ (găsite și în alte părți ale Vechiului Testament și în literatura Orientului Mijlociu) oracole funerare (5:18-21; 6:1-7) sau fragmentarea unică a cunoscutului imn în trei puncte: 4:13; 5:8; 9:5-6.¹⁵

¹¹ **Sawyer**, John F. A., *Prophecy and the Prophets of the Old Testament*, p.112

¹² cf. **Van Gemenen**, Willem (ed.), *New International Dictionary of Old Testament Theology and Exegesis*, vol.IV, p.374; vezi și **Kaiser**, Walter C., *Toward an Old Testament Theology*, p.193

¹³ cf. **Stuart**, Douglas, *Word Biblical Commentary: Hosea-Jonah*, 287; vezi și **Smith**, Billy K. and **Page**, Frank S., *New American Commentary: Amos, Obadiah, Jonah*, p.28

¹⁴ **Van Gemenen**, Willem (ed.), *New International Dictionary of Old Testament Theology and Exegesis*, p.374

¹⁵ O fragmentare asemănătoare se mai găsește însă și la Cântările Robului din Isaia. Cf. **Stuart**, *op. cit.*, pp. 285-286. Se mai remarcă și utilizarea de către Amos a unor elemente retorice: exagerări (2:6-8); 3:9-11; 4:1-3; 5:21; 6:12-13), jocuri de cuvinte (5:5b; 8:1-2), antiteze (2:13; 5:4-24), zeflemea (4:4-5), comparații (2:9; 5:2,7,19) sau metafore (1:3; 2:13; 3:12; 9:9).

4. Teme majore în Amos

La o primă analiză a textului am putea afirma că mesajul lui Amos nu a fost unul original, cuvintele lui fiind conforme cu revelația Legii lui Moise care a guvernat conținutul materialului său într-o măsură considerabilă. Muștrările lui la adresa poporului sunt bazate pe Lege¹⁶, Amos funcționând astfel nu ca un inovator, ci doar pentru a aduce aminte/informa generația actuală de vechile adevăruri.

Oracolele rostite de Amos revelează că Dumnezeu este suveran în controlul viitorului poporului Său și al destinului națiunilor. Amos nu este teolog și, de aceea, el nu oferă tratate teologice, mesajul său relevând mai curând unele acțiuni și atitudini ale lui Dumnezeu.¹⁷ Conceptul despre Dumnezeu expus de Amos este fundamental pentru orice înțelegere a mesajului său profetic. Yahweh este Creatorul și susținătorul cosmosului, exercitându-și autoritatea peste orice domeniu al vieții din cer și de pe pământ (4:13; 5:8), El controlează destinele națiunilor (2:9; 6:14) și acționează asupra lor ca judecător (1:3-2:3).

Acest Dumnezeu suveran l-a mandatat pe Amos să aducă mesajul judecății peste Israel, o judecată atât de distructivă, încât națiunea nu va supraviețui. Esența religiei legământului Vechiului Testament este că Yahweh l-a ales pe Israel pentru a fi poporul Său (Amos 3:2), o poziție privilegiată, dar care implică și o mare responsabilitate. Alegerea lui Israel nu a fost un sfârșit în sine și nu a fost făcută pentru ca lumea să-l poată sluji pe Israel, ci ca Israel să poată sluji lumea.¹⁸ Alegerea lui Israel este astfel unul din motivele principale pentru actul iminent al judecății lui Dumnezeu, nerecunoașterea responsabilităților aducând o judecată devastatoare asupra lui Israel.

Conceptul alegerii includea și anticiparea venirii Zilei Domnului (*Yom Yahweh*), o zi de salvare când toți dușmanii lui Israel vor fi nimiciți, iar Israel se va ridica înaintea lumii ca o mărturie a puterii și autorității lui Dumnezeu. Cartea lui Amos are cea mai timpurie referință la acest concept tradițional, acesta fiind unul din elementele distinctive care apare la profet. Amos detașează însă expresia de legătura ei cu tradiția, prezentându-L pe Dumnezeu ca pe Cel se

¹⁶ **Stuart**, *op. cit.*, p.288. Pe de altă parte, Kapelrud susține contrariul, arătând că “amos nu-l recunoaște pe Moise ca autoritate a Legii. Dacă ar fi făcut-o, s-ar fi putut folosi de autoritatea lui Moise pentru a accentua mesajul său. (**Kapelrud**, *op. cit.* p.80).

¹⁷ **LaSor**, W. Sandford, **Hubbard**, D. Allan & **Bush**, F. W., *Old Testament Survey*, p.326

¹⁸ vezi **Howie**, Carl G., *Expressly of our Time, The Theology of Amos*, pp.281-282

aproprie să judece.¹⁹ Pentru Amos, Ziua Domnului nu este una de sărbătoare, ci una de nenorocire. Ascultătorii săi, care credeau că alegerea lor le garantează salvarea, nu au dat atenție avertizărilor indirecte ale lui Dumnezeu (4:6ș.u.), iar acum trebuiau să se pregătească să-L întâlnească pe Dumnezeu în persoană (4:13).²⁰

Un alt accent dominant este respingerea de către Yahweh a practicilor sociale și religioase ale lui Israel, Amos accentuând la fel ca și alți profeți că violarea legilor morale nu putea fi remediată de rituri festive, jertfe sau diferite acte liturgice din partea închinătorului.²¹ Amos face o largă pledoarie pentru justiție și dreptate, el fiind preocupat de problemele economice și sociale care afectau clasele inferioare ale societății israelite, condamnând puternic in justiția liderilor. Cei opresați și săracii nevinovați au un rol proeminent în oracole, deși ei nu sunt considerați niciodată destinatarii specifici. Rolul lor este acela de a constitui o audiență indirectă pentru denunțarea opresorilor (2:6-7; 4:1; 5:11-12; 8:4-6). Amos vorbește așadar poporului din regatul de Nord în general și clasei privilegiate în special. Ceea ce domină este însă mesajul despre sfârșit(7:8; 8:2), care va veni peste toți, atât bogați cât și săraci. Rolul social primar al mesajului său este astfel unul ideologic și nu practic, Amos comunicând că stilul de viață socio-economică din Israel, în special în mediul urban, este în opoziție puternică cu valorile tradiționale ale națiunii.²²

După părerea lui Childs, scopul lui Amos nu a fost atât de a evoca pocăința, cât de a pronunța judecata radicală a lui Dumnezeu asupra Împărăției lui Israel la un moment particular din istorie, adevărul oracolelor lui Amos fiind demonstrat prin distrugerea Regatului de Nord de către asirieni, o generație mai târziu. Accentul predicării lui Amos a fost să facă clar că maniera de viață a lui Israel reflectă o neînțelegere primară a conceptelor alegerii divine, închinării, dreptății, legământului și promisiunii.²³

Amos nu este însă total lipsit de speranță, deși el a fost considerat de unii interpreți ca fiind un profet al condamnării. Chiar și primele două viziuni ale sale (7:1-6) depun mărturie în favoarea unui alt atribut al lui Dumnezeu, bunăvoința de a fi milos când cineva îi caută

¹⁹ **Knight**, Douglas A., *Tradition and Theology in the Old Testament*, 75

²⁰ **Rad**, Gerhard von, *Old Testament Theology*, p.137; vezi și **Gaebelein**, Frank E.(ed.), *The Expositor's Bible Commentary* p.276

²¹ vezi **Hubbard**, D. Allan, *Tyndale Old Testament Commentaries: Joel and Amos*, p.108

²² **Huffman**, H. B., **Spina**, F. A.&**Green**, A. R. W. (ed.), *The Quest for the Kingdom of God, Studies in Honor of George E. Mendenhall*, p.110

²³ **Childs**, Brevard, *Introduction to the Old Testament as Scripture*, p.409

compasiunea.²⁴ Nu credem că este întâmplător faptul că mesajul lui Amos se încheie cu un oracol escatologic cu privire la restaurarea viitoare a națiunii, fertilitatea țării, întoarcerea poporului în orașele lui Israel și instalarea securității în țară. Dumnezeu promite de asemenea reconstruirea casei lui David, Kaiser văzând promisiunea davidică din 2Sam.7 ca fiind repetată de Amos în 9:12 în lumina temei generale a promisiunii care străbate Biblia încă din Gen.3:15.²⁵

5. Implicații teologice

Teza centrală a acestei cărți profetice este judecata universală a lui Dumnezeu (cf.1:2). Profeția nu a fost intenționată să fie restrictivă doar contextului istoric israelit, funcția canonică a prologului extinzând scopul destinatarilor de la Regatul de Nord la Iuda, iar prin intermediul imnurilor și al oracolelor de judecată împotriva națiunilor mesajul este dus mult mai departe, deschizând profetația spre o așezare și aplicare canonică mult mai largă și indicând spre Yahweh ca domnitor suveran și liber peste națiuni.²⁶

Unicitatea mesajului lui Amos este dată tocmai de acest element nou pe care Amos l-a introdus în religia lui Israel, în momentul în care a devenit conștient de faptul că Dumnezeu nu va mai cruța multă vreme poporul Său, ci îl va pedepsi cu judecata Sa (vezi în special ultimele trei viziuni: 7:7ș.u.; 8:1ș.u.; 9:1ș.u.). Profetul a prevăzut aceste evenimente teribile, dar nimeni nu l-a crezut, din cauză că apariția sa a coincis cu domnia prosperă a lui Ieroboam II, când nimeni nu bănuia nenorocirea care urma să vină.²⁷

Încă de la începutul cărții se remarcă poziția proeminentă a primului oracol (1:2), a cărui funcție este aceea de a furniza o introducere tematică pentru întreaga compoziție: Dumnezeu lui Israel răcnește acum mânios împotriva poporului Său care se crede la adăpost în Sion. Punctul culminant al mesajului lui Amos este că acum, Israel va trata direct cu Dumnezeu, în ziua pe care Domnul o va alege (4:12). Pentru o perioadă lungă de timp, așteptarea glorioasei zi a lui Yahweh (idee găsită în profețiile vechi și în Psalmii folosiți în cult, dar adusă în actualitate acum de Amos, el fiind de fapt primul profet care face acest lucru) a fost o concepție vie printre israeliți,

²⁴ Cartea lui Iona este probabil cea mai bună dovadă a faptului că Dumnezeu este dispus să oprească revărsarea judecății Sale, atunci când oamenii se întorc de pe căile lor rele (Iona 3:4:10). Scopul primar al cărții lui Iona a fost ca, prin paradigma oferită, Regatul din Nord din timpul ultimilor împărați să se raporteze corect la Dumnezeu și să acționeze în consecință.

²⁵ Cf. **Kaiser**, *op.cit.*, pp. 195-196

²⁶ **Van Gemenen**, Willem, *Interpreting the Prophetic Word*, p.130

însă acum această așteptare începe să fie văzută într-o nouă lumină. Indiferent ce formă urma să ia vizita lui Yahweh (invazia asiriană, diferite plăgi sau fenomene naturale), Israel ca și națiune va fi anihilată, nemaieexistând nici o scăpare (8:2; 9:1-4), aceasta fiind probabil partea cea mai originală a mesajului său.

Ceea ce Amos anunță este o confruntare cu Dumnezeuul cel viu. Dar fiindcă Acesta este viu, există încă loc pentru “poate” în mesajul profetului, Yahweh fiind încă Domnul personal al judecății anunțate. Dar pe de altă parte, acest “poate” garantează libertatea Dumnezeuului viu care vine să judece.²⁸

BIBLIOGRAFIE

- Childs**, Brevard, *Introduction to the Old Testament as Scripture*, Fortress Press, Philadelphia, 1979;
- Cripps**, Richard S., *A Critical and Exegetical Comentary on the Book of Amos*, SPCK, 1969;
- Eichrodt**, Walther, *Theology of the Old Testament*, Westminster Press, Philadelphia, 1961;
- Flanders**, Henry J., jr., **Crapps**, Robert W. & **Smith**, David A., *People of the Covenant*, Oxford University Press, NY, 1988;
- Freedom**, Noel David (ed.), *Anchor Bible Dictionary*, Doubleday, Garden City, NY, 1992;
- Gaebelein**, Frank E.(ed.), *The Expositor's Bible Commmentary*, Zondervan, Grand Rapids, Mi. 1985;
- Gottwald**, Norman K., *The Hebrew Bible, A Socio-Literary Introduction*, Fortress Press, Philadelphia, 1985;

²⁷ cf. **Vriezen**,Theodor C., *An Outline of Old Testament Theology*, p.69; vezi și **Von Rad**, *op. Cit.*, pp.177-178

- Harrelson**, Walter, *Interpreting the Old Testament*, Holt, Rinehart&Winston Inc. NY, 1964;
- Harrison**, R. K., *Introduction to the Old Testament*, Eerdmans, Grand Rapids, Mi. 1969;
- Howie**, Carl G., *Expressly of our Time, The Theology of Amos*, Interpretation, XIII/1959;
- Hubbard**, D. Allan, *Tyndale Old Testament Commentaries: Joel and Amos*, IVP, Leicester, England, 1989;
- Huffman**, H. B., **Spina**, F. A.&**Green**, A. R. W. (ed.), *The Quest for the Kingdom of God, Studies in Honor of George E. Mendenhall*, Eisenbrauns, Winona Lake, Indiana 1983;
- Kaiser**, Otto, *Introduction to the Old Testament, A presentation of its Results and Problems*, Augsburg, Minneapolis, 1975;
- Kaiser**, Walter C., *Toward on Old Testament Theology*, Zondervan, Grand Rapids, Mi. 1979;
- Kapelrud**, Arvid S., *Central ideas in Amos*, Universitetforlaget, Oslo, 1971;
- Knight**, Douglas A., *Tradition and Theology in the Old Testament*, JSOT Press, 1990;
- LaSor**, W. Sanford, **Hubbard**, D. Allan & **Bush**, F. W., *Old Testament Survey*, Eerdmans, Grand Rapids, Mi. 1982
- Rad**, Gerhard von, *Old Testament Theology*, Harper&Row Pub., NY 1965;
- Sawyer**, John F. A., *Prophecy and the Prophets of the Old Testament*, Oxford University Press, 1987;
- Smith**, Billy K. and **Page**, Frank S., *New American Commentary: Amos, Obadiah, Jonah*, Broadman & Holman Publ., Nashville, 1995;
- Stuart**, Douglas, *Word Biblical Commentary: Hosea-Jonah*, Word Books Pub. Waco, Texas, 1987;
- Van Gemenen**, Willem,-*Interpreting the Prophetic Word*, Zondervan, Grand Rapids, Mi. 1990;
- New International Dictionary of Old Testament Theology and Exegesis*, Paternoster Press, 1996;
- Vriezen**,Theodor C., *An Outline of Old Testament Theology*, II-nd ed., Ch. Branford Co., Newton, Massachusetts, 1970;
- Ward**, James M., *Thus Says the Lord, the Messge of the Prophets*, Abingdon Press, 1993;

²⁸ **Zimmerli**, Walther, *Old Testament Theology in outline*, p.186

Wolff, Hans Walter, *Prophecy from the Eight Through the Fifth Century*, in **Mays, James L. & Achtemeier, Paul J.**, *Interpreting the Propeths*, Fortress Press, Philadelphia, 1987;
Zimmerli, Walther, *Old Testament Theology in outline*, John Knox Press, Atlanta 1978;